

Képzett és újonc kosárlabdázók helyzet-felismerési és -megoldási képességének színvonalát vizsgálta R. Sz. Abelszkaja. Vizsgálati eredményei azt mutatják, hogy a képzett (1. osztályú) kosárlabdázóknak csak 15%-a volt képes a taktikai helyzetek „általános és jellegzetes sajátosságait”, tehát lényegüket, a bennük rejlő megoldási elvet felismerni. „Az újoncoknál jóformán nem is szerepelnek olyan meghatározások, amelyek a játékhelyzetek általános és jellegzetes sajátosságait tüntetik fel.”

Abelszkaja nyomán 40 különböző előképzettségű kosárlabdázónál vizsgáltuk a taktikai gondolkodás színvonalát. A kapott vizsgálati eredményeket a versenyzők játékaival összehasonlítva azt tapasztaltuk, hogy bonyolult taktikai feladatok megoldására, egy csapatt irányítására azok a versenyzők voltak képesek, akik az összetett taktikai helyzeteket *általános és lényeges jegyeit ki tudták emelni a viszonylag lényegtelen játékmódszatok közül*, más szóval, akik a taktikai feladat megoldásában meglátták az elvet, a törvényszerűséget. A 40-es csoportban 20 NB I-es szintű női játékos volt. Ezek közül 6-nál tapasztaltuk a taktikai ismeretek jelzett magas színvonalát. Jelentős megfigyelésként említjük meg, hogy mind a 6 versenyző az átlagosnál magasabb elméleti felkészültséggel rendelkezett a taktika vonatkozásában. Néhányan edzői minősítéssel rendelkeztek, másoknál pedig rendszeres volt az elméleti képzés az edzéseken.

Ennek alapján hangsúlyoztuk azt a módszertani elvet, hogy a versenyzők rendszeres elméleti képzése jelentősen hozzájárulhat taktikai gondolkodásuk, lényeglátásuk színvonalának emeléséhez.

Véleményünket megerősíti Mahlo megállapítása: „Az absztrakt taktikai gondolkodást különböző szemléltetésekkel befolyásolhatjuk.”

Szemléltető módszerként a következőket javasoljuk:

- a taktikai cselekvések, kombinációk ábrázolását absztrakt egyezményes jelekkel (táblarajz, füzet stb.);
- fényképek bemutatása konkrét problémahelyzetek megoldásához;
- filmek, hurokfilmek, amelyek a helyzetek kifejlődését is megmutatják és ismételtethők;
- képmagnó (videorecorder) felhasználása, amely lehetőséget ad az ellenfél és saját taktikánk részletes, többszöri elemzésére;
- taktikai „házi feladat”, amelyben a versenyző a tanult taktikai kombinációk variációit alkotó (kreatív) módon dolgozza fel rajzban, egyezményes jelekkel;
- gondolatban végzett (ideomotorikus, mentális) gyakorlás, amely közben az ismert taktikai megoldásokat a versenyző többször átgondolja az edzésen kívüli időben.

A „cselekvésbe ágyazott” rendszeres elméleti képzés hozzájárulhat ahhoz, hogy versenyzőink a bonyolult konkrét versenyhelyzetekben felismerjék a megoldás elvét és ezen keresztül ismereteiket aktualizálva, eredményesen cselekedjenek. A taktikai ismeretek cselekvésbe ágyazott közvetítésének módszere azt jelenti, hogy már a kezdők edzésyagkorlatában is kapjon hangsúlyozott szerepet a csapatrendszerbe építendő mozgásos cselekvések kapcsolatának logikus felépítése, tudatosítása. *A taktikai gondolkodás fejlesztése érdekében helyes módszer, ha nemcsak a sikeres megoldásokat, hanem már a helyzet megoldásának érdekében kifejtett célszerű törekvéseket is megerősíti az edző.* Ezzel mindegy a helyes megoldás felé vezetve a tanítványt. Felhívjuk a figyelmet arra, hogy az „elméleti órák” csak kiegészítői lehetnek az ilyen jellegű és igényű taktikai képzésnek.

4.9.4. Felhasználási és fejlesztési lehetőségek

A versenyzők taktikai képzésével kapcsolatban felvázolt elméleti és módszertani megállapítások, az ismeretek rendszerezésén túl, ennek a kérdésnek a bonyolultságát kívánták érzékeltetni. A kifejtett gondolatok arra utalnak, hogy a versenyzők taktikai képzése rendkívül komplex probléma. A megoldáshoz inkább elvek, mint receptek állnak rendelkezésre.

Sok esetben az elvek is vitathatók, módosíthatók. A felvázolt kérdések nem lezártak, forrásban, változásban vannak és a gyakorlati tapasztalatok, kísérletezések, elemző munkák hatására tökéletesednek.

Ennek a megállapításnak alátámasztására egy kiváló gyakorlati szakember véleményéből idéztünk. Croker*, az angol labdarúgó-szövetség főtitkára, volt profi játékos a versenyzők taktikai kiképzésével kapcsolatban arra a megállapításra jut, hogy a szigetország legtöbb agyfűrt, fineszes, ügyes játékos nem angol. Ennek okát az angol versenyzők képzésében véli megtalálni, és ezt mondja: „Attól tartok, meg kell barátkoznunk a gondolatokkal: jobb, ha megengedjük a fiúk természetes testi ügyességének kialakulását, és csak akkor fogunk hozzá a szakmai oktatáshoz, amikor az alapügyesség már adott”. A továbbiakban a tehetséges versenyzők kibontakoztatásával kapcsolatban a következő megállapítást teszi: „Az ilyeneket nem szabad fantáziátlan módszerekkel sablonokba kényszeríteni!” A gondolatban megtaláljuk a grundnak, mint oktatási módszernek az igényét, és egyben feloldható ellentétet a szervezett, sokszor nem a legeredményesebben alkalmazott „modern” képzési módszerekkel szemben.

Állásfoglalásunk bemutatáskor a kérdéseket sok esetben „nyitva hagytuk”, úgy, ahogy azok a taktikai felkészítés gyakorlatában is nyitottak. Edzőinkre hárul a feladat, hogy a fejzetben található ismereteket, módszertani elveket a taktika oktatásának konkrét problémahelyzeteiben aktualizálják, továbbá, hogy újabb kérdéseket felvetve, illetve megválaszolva a taktika elméletének és oktatási módszereinek fejlesztéséhez hozzájáruljanak.

* Abelszkaja, R. Sz.: A szó és kép kölcsönös viszonya a sportjátékosok helyzetértékelésében. In: Páder J.: Szemelvények külföldi szakfordításokból. 1963. (kézirat)